

Magt og afmagt i Irak

Debatten om Danmarks deltagelse i krigen i Irak raser igen efter en video er dukket op, som viser danske troppers passivitet i forhold til irakiske sikkerhedsstyrkers overgreb på irakiske fanger. Men hvad fortæller denne video i virkeligheden om den danske indsats i Irak fra 2003 til 2007?

Af cand.mag. i historie Robert Petersen

Publiceret i [Berlingske Tidende](#) 24. oktober 2012

I sidste uge dukkede en video op, som viste danske soldater i forbindelse med "Operation Green Desert" den 25. november 2004. Sammen med britiske tropper og irakiske sikkerhedsstyrker deltog danske tropper i en operation, som skulle finde våben og sprængstoffer hos irakiske oprørere i byen Al-Zubayr i Basra-området. I alt 36 irakere blev arresteret og angiveligt blev flere af dem efterfølgende holdt fanget i op til 70 dage, hvor de blev udsat for tortur og inhuman behandling af de irakiske myndigheder. 11 af de oprindelige 36 fanger har siden anlagt en retssag mod den danske stat med krav om hver at få en erstatning på 40.000 kroner for den behandling de blev udsat for. Sagen føres af advokat Christian Harlang og påstanden er, at eftersom danske soldater deltog i operationen og dannede en ring rundt om de irakiske sikkerhedsstyrker burde de også have været i stand til at stoppe overgrebene. Ifølge filmen begyndte overgrebene allerede den 25. november 2004. I et utydeligt videoklip ses danske soldater således, mens de passivt overværer, hvordan irakiske fanger tilsyneladende får "hug" af irakiske sikkerhedsstyrker.

Det er samtidig væsentligt at påpege, hvad denne videofilm med sikkerhed ikke beviser. Ikke mindst fordi denne film er blevet ophøjet til at være endnu et bevis på den meget omtalte "råddenskab" i Forsvaret. Filmen dokumenterer ikke, at danske soldater dræbte, torterede, plyndrede eller voldtog civile. Al-Zubayr er ikke en dansk pendant til My Lai-massakren, hvor 300-500 vietnamesere blev myrdet af amerikanske tropper i marts 1968. Faktisk er det slående, at efter tyve års aktivistisk udenrigspolitik har vi stadigvæk til gode at høre en historie om danske soldater, som selv skulle have begået krigsforbrydelser.

Hvad beviser videoen så? Det forekommer sandsynliggjort af filmen, at de 36 irakiske fanger blev udsat for overgreb og at processen allerede begyndte i Al-Zubayr den 25. november 2004. I videofilmen forholdt de danske styrker sig som nævnt passive og intet tyder på, at de hverken under operationen eller efterfølgende gjorde noget for at stoppe disse overgreb. Forsvarets troværdighed er desuden blevet skadet af, at ledende officerer hele tiden har benægtet, at danske soldater skulle have set overgreb i Al-Zubayr eller at der blev filmet i forbindelse med operationen. Det fremstår i dag som en utroværdig påstand. Det er imidlertid fortsat værd at holde fast i sagens kerne: Vi taler ikke om, at danske soldater skulle have begået krigsforbrydelser og når 11 irakiske

tidligere fanger i dag søger om erstatning handler det udelukkende om, at de danske soldater ikke gjorde noget for at forhindre de irakiske sikkerhedsstyrkers overgreb mod dem.

Er det en rimelig anklage? Danmark var en besættelsesmagt i Irak fra 2003 til 2007 og havde et ansvarsområde på størrelse med Fyn i Basra-området. En dansk bataljon på cirka 500 danske soldater skulle kontrollere en befolkning på cirka 400.000 irakere. Området var ødelagt efter tre større krige siden 1980 og den smule der var tilbage blev plyndret efter den amerikanske invasion i april-maj 2003. Efter invasionen opstod et magtvakuum, som i stigende grad blev udfyldt af de cirka 30 stammer i området, der blev ledet af 400 sheiker og undersheiker. Den eneste måde danskerne kunne styre dette lovløse område var gennem et samarbejde med de irakiske ledere i området. En overgang samarbejdede den danske bataljon ligefrem med det islamistiske parti SCIRI for at opretholde ro og orden indtil det blev indset, at SCIRI's mål om at skabe et muslimsk teokrati ikke lod sig forene med de danske mål. Efter august 2004 havde Irak formelt igen en regering, som den danske regering kunne samarbejde med. Men den nye regering var i praksis både svag, korrupt og udviklede sig i en stadig mere despotisk retning i takt med, at volden i landet tog til.

Invasionen af Irak i marts 2003 blev oprindeligt begrundet med at fjerne irakiske masseødelæggelsesvåben og vælte den irakiske diktator Saddam Hussein. Da de berygtede masseødelæggelsesvåben ikke blev fundet blev målet i stedet redefineret til at handle om at indføre demokrati og menneskerettigheder. Men det udmøntede sig aldrig i en konkret dansk strategi. I det omfang der fandtes en dansk strategi skiftede den hver sjette måned, når et hold danske soldater roterede ud og et nyt hold roterede ind i Irak.

I takt med den politiske situation skiftede blev danskernes handlemuligheder desuden mere og mere begrænsede. Det danske ansvarsområde blev jævnlige hærget af kriminalitet og stammekrige, som kunne udvikle sig til voldsomme kampe. En hård kerne af fundamentalister angreb systematisk den danske bataljon og tvang efterhånden danskerne i defensiven. Det blev til sidst rutine, at patruljere om natten, hvor danskerne havde en taktisk fordel i kraft af deres natkampsudstyr. Det var derudover velkendt, at de irakiske sikkerhedsstyrker i stigende grad blev infiltreret af pro-iranske grupper. I september 2005 angreb britiske styrker ligefrem et fængsel i Basra og befriede to britiske soldater fra fangenskab hos de irakiske sikkerhedsstyrker.

Disse kendsgerninger er værd at medtage når det danske medansvar for begivenhederne i Al-Zubayr bliver drøftet. Jeg er enig i, at danske tropper principielt har et medansvar for, at stoppe overgreb på menneskerettighederne – specielt når vi taler om operationer med dansk deltagelse. Naturligvis burde Forsvaret derfor have gjort mere i forhold til de irakiske sikkerhedsstyrkers overgreb. Danmark førte desuden i de år en meget kritisabel fangepolitik, hvor ansvaret for behandlingen af fanger blev skubbet over på enten den britiske hær eller de irakiske myndigheder (den såkaldte "brite-finte"). Men den principielle opfattelse skal også stilles op imod den irakiske virkelighed. Den danske besættelse krævede et samarbejde med brutale, korrupte og upålidelige

irakiske myndigheder i et lovløst og krigshærget område. Der var ingen andre danskerne kunne have samarbejdet med. Uheldigvis svarede dette samarbejde til at indgå en pagt med djævelen og det blev efterhånden mere og mere uklart hvem fjenden egentlig var. Det var et mirakel, at kun syv danske soldater blev dræbt i Irak indtil den danske tilbagetrækning i 2007.

Danmark gik oprindeligt i krig på grundlag af urealistiske forestillinger om, at Irak på kort tid kunne laves om til en demokratisk retsstat efter flere årtier med diktatur. Allerede tidligt må det have stået klart for både Forsvaret og den borgerlige regering, at det var naive mål, men det blev aldrig kommunikeret videre til den danske offentlighed. Den danske regering forsøgte i stedet at opretholde et glansbillede af fremskridt i takt med, at situationen konstant blev forværret og den danske indflydelse var dalende. Forsvarets afvisning af, at der blev videofilmet i Al-Zubayr var i virkeligheden symptomatisk for en dansk regering, som var låst fast i benægtelse. "Operation Green Desert" i Al-Zubayr er derfor ikke så meget et eksempel på rå dansk militarisme, men snarere et eksempel på patetisk dansk afmagt i forhold til den irakiske virkelighed. Det er en afmagt og benægtelse, som hævner sig i dag.